

set på Twitter

"Vi giver plads til tyrkiske moskéer, men er ved at dø af skræk for russisk misinformation. Der er noget helt galt med proportionerne."

MARIE KRARUP, FOLKETINGSMEDLEM FOR DANSK FOLKEPARTI

teologisk tanke

"For et menneske kan et liv kun kaldes lykkeligt, når det både har moralsk karakter og sjælens og legemets andre goder."

AUGUSTIN (354-430), BISKOP I NORDAFRIKA

refleksion | Kvinder på en personlig mission

AF SØRINE GOTTFREDSSEN

I CHARLOTTE RØRTHS nye bog "Vi mødte Jesus" præsenteres vi ikke blot for en række mennesker, der ligesom Rørth selv fortæller om deres religiøse oplevelser. Vi bliver også bekendt med teorien om, at vi står på tærsklen til "det personliges tidsalder". Det er teolog Viggo Mortensen, der formulerer tanken på denne måde:

"Fra at man rettede sig efter ord sat sammen som dogmer og ideologier med mere, er det nu enkeltpersoner, man følger. Det være sig en politiker, en popsanger eller inden for religionen: et menneske, der kommer med sin personlige udlægning og tro."

Det er ingen nyhed, at tiden for de fælles ideologier og tankerækker i en eller anden grad er forbi, og med Charlotte Rørth sine nye bog overvejer man, om individets religiøse erfaringer mon kan bidrage til gradvist at skubbe de kristne formulerede dogmer så langt ud i periferen, at mennesket mere og mere blot adlyder sin egen umiddelbare oplevelse frem for den kollektivt opsparede erfaring.

Lad os brede den tankegang lidt mere ud. Spørgsmålet er, hvad det kan medføre, at mennesket i højere grad anskuer virkeligheden i forhold til sin egen identitet og lader sig styre af egne spontane indtryk og tilbøjeligheder. Det er vel en mulighed, at selvbilledet kan blive for ukritisk, mens man umærkeligt stryger sig selv med hårene og bliver mindre opmærksom på sin begrænsning, sit ansvar og sin skyldighed. Det kan gælde den religiøse, og det kan gælde ethvert menneske, hvormed det jo for eksempel også kan gælde den ærgerrige politiker. Også hun kan miste en del af sin selv erkendelse og sans for at være ydmygt placeret i historien.

HVILKET BRINGER OS FREM TIL en anden interessant bog, der netop er udkommet. Tidligere statsminister Helle Thorning-Schmidt (S) har leveret et selvportræt i bogform med titlen "Hvad man ikke dør af", der fremstiller hende som barn, ung, mor, ægtefælle og naturligvis også som den første kvindelige statsminister i landets historie.

Det er i de seneste dage især blevet diskuteret, hvordan Helle Thorning-Schmidt i denne bog udviser en vis trang til at placere skylden for, at magten gled hende af hænde, andre steder end hos sig selv.

Ligeså bemærker man under læsningen, hvordan hun synes særdeles optaget af sin egen identitet og bevægelse

Hvornår begynder det personlige vokseværk at overskygge sagen?

gennem livet, hvilket kraftigt illustreres af Thorning-Schmidts forklaring på, hvorfor hun ikke ønskede at vende tilbage på bænken som almindelig oppositionspolitiker, da regeringsmagten i 2015 blev tabt.

Hun siger: "Det er også et spørgsmål om, hvad man vil som menneske, og hvordan man vil vokse som menneske. Og jeg tænkte: Det vokser jeg ikke specielt meget af."

Helle Thorning-Schmidt vil gerne vokse, hvilket som udgangspunkt er en ærlig sag, men hvornår begynder det personlige vokseværk at overskygge sagen? Eller endnu mere sat på spidsen: Hvornår bliver det personlige sagen?

Helle Thorning-Schmidt blev berømt for sin selfie med de politiske superstjerner Barack Obama og tidligere britiske premierminister David Cameron, som hun angiveligt stadig er ret stolt af, idet den effektivt afslutter bogen, og hun har på sin egen måde bidraget til fornemmelsen af, at vi er trådt ind i "det personliges tidsalder". Herinde, hvor det kan blive svært at skelne mellem det større ærinde og egen fremtræden, og herinde, hvor man kan lemme, at jo mere man vurderer verden ud fra sin egen indlysende oplevelse af tingene, desto mere kan man forfalde til at finde forklaringer på begrænsningen alle mulige andre steder end i eget indre.

Refleksion skrives på skift af ph.d. og forfatter Kasper Skovring, sognepræst og journalist Sørine Gottfredsen, forfatter og tidligere biskop Kjeld Holm, sociolog Rasmus Willig og hospitalspræst Lotte Blicher Mørk.

ordet
Født på ny

AF EBERHARD HARBSMEIER

ordet@k.dk

"Den, der ikke bliver født af vand og ånd, kan ikke komme ind i Guds rige."

Joh. 3, 5

FØR NOGLE ÅR SIDEN var jeg til et møde med mine gamle klassekammerater fra gymnasiet – et jubilæumsmøde. Jeg havde ikke set dem i flere årtier, var jo ikke flyttet til et andet land. Jeg kunne knap nok kende dem, da jeg kom, og jeg troede først, at jeg var kommet til en forkert forsamling: De så alt for gamle ud. Men da jeg så kom ind, gik der kun fem minutter, inden jeg kunne genkende dem. Samtalen gik i gang, og det slog mig, hvor lidt vi havde forandret os. Bevares – forskellige karrierer. Min ven Norbert var blevet chefpilot i Lufthansa, Reinhard var blev medicinprofessor og rektor for universitetet i Hannover, og den gode Friedrich var blevet højststående embedsmand i et ministerium i Stuttgart. Manfred var blevet gymnasieleærer i latin.

Men grundlæggende var fornemmelsen: De har overhovedet ikke ændret sig – de samme mennesker, de samme forskelle. Dem, der var venstreorienterede, var det stadig. De højreorienterede ligeså. Og jeg var endda helt chokeret over alt det, mine kammerater kunne huske om mig, hvad jeg skulle have sagt og gjort. De kunne også kun se, at jeg dybest set var den samme som før.

Da jeg tog hjem, tænkte jeg, at måske er det sådan for et menneske: Når du er blevet 19 år, er løbet kørt. Så er du grundlæggende det samme menneske, du er, der sker intet nyt. Min erfaring siger, at det er sandt – især når jeg møder gamle venner.

Nu taler Bibelen om genfødsel og omvendelse. At livet kan blive nyt, at man skal tro på det. Begge dele er sådan set vigtige, omvendelse er måske noget mere generende, lidt trist: at gå i en anden retning, end man allerede har gået. Lidt trist, men måske nødvendigt: et opgør med og kritik af fortiden – en fremadrettet. Genfødslen er mere nedadvendt, ikke så meget opgør og selvansagelse, men det befriende at kunne begynde forfra igen. Det er jo det, dåben er – ikke en engangsbegejstning, men ifølge Luther en livslang opgave, hele tiden at have lov til at begynde forfra. Livet er også at være født på ny hele tiden, at være den samme og dog en anden hele tiden. Det er jo meningen med genfødsel, en form for troens realisme, loyal over for fortiden, vel at mærke en kritisk loyalitet, og åben for fremtiden. At ligne sig selv, og dog at være født på ny. ■

I "Ordet" tager tidligere rektor Eberhard Harbsmeier afsæt i Luther-tekster, som er udkommet i bogen "Et år med Luther".

kronik | Hvis vi kun kan se ondskaben hos de andre, er vi blevet skamløse. Men dermed også uden nåde. Aktuelle bøger og drama tematiserer skammen som forudsætning for forsoning, skriver dagens kronikør

Længe leve skammen – og nåden

KRISTELIGT DAGBLADS KRONIKØR 20. OKTOBER 2017
AF GUMMER RASK PEDERSEN

Sognepræst, Horsens

HERRENS VEJE ER URANSAGELIGE. Tænk sig, at skammen er blevet nyintroduceret med en sådan kraft i det aktuelle litterære, kulturelle univers. Ikke mindst fra norsk side. Jeg tænker her på den norske forfatter Karl Ove Knausgårds "Min kamp". Den norske ungdomsserie "Skam". Og nu senest romanen "Berge" af Jan Kjærstad godt krydret med inspirerende sidelæsning af Sørine Gottfredsens "Fri os fra det onde".

Med Knausgårds "Min kamp" er skammen som en umiddelbart stærkt livskraftende kraft transformeret til drivkraft. Den rent påførte skam, via faderens evigt dømmende liv, udfoldet som motor i en personlig livsfortælling. En fortælling, som gennem selve dette, med skam som Karl Ove at tage til orde, kommer til at søge i retning af forsoning med selv de tungeste dele i livsfortællingen. I særlig grad med faderen og al hans væsen. Nåden findes: Skammen fortæles med – forsoning opstår.

Med tv-serien "Skam" bliver gymnasieunges liv og relationer forklaret for os som seere med de mange forklaringer, sårbarheder og selvbeder og personlige overlevelsesstrategier, som holder det almindelige liv til, og som altid også producerer svigt og krænkelser. Og således, i det gode liv vel at mærke, skamfølelse. Det hører med. Gudskelov.

Titlen "Skam" er genial af flere grunde. I særlig grad fordi serien indirekte så tydeligt viser, hvor forfærdeligt det ville være at leve i en sammenhæng uden skam. Altså i skamløsheden. Derfor: Længe leve skammen og alle mulige

Vi trænger konstant til ord og fortælling, der modsiger os i alle de kælnede og overfladiske udsagn, vi måske umiddelbart helst ville høre.

livsnødvendige skamfølelser, som medvirker til at skabe medmenneskelighed.

Med Jan Kjærstads nyudgivne (endnu ikke oversat til dansk), i Norge virkelig vel anmeldte roman "Berge", er vi i en fortælling, hvor netop truslen fra skamløsheden mod det menneskelige melder sig med stor styrke. Kædetede hovedpointer og fortælletemaer og måder er på spil i "Berge". Som helt tilbage fra Jonas Wergeland-trilogien og før den med forskellige fortællerstemmer og vinklinger omkring det ene og samme hændelsesforløb. En løbende opgradering af indfaldet og digtningen, imaginationen og forestillingsevnen romanen igennem både eksplicit og implicit. En modsigelse af den altid truende reduktionisme i det menneskelige, hvor vi har det med alt for hurtigt at gøre os færdige billeder af såvel hændelsesforløb som af hinanden.

Romanen "Berge" er en ren og skær fikktiv beretning, hvor der digtes på livet løs. Og samtidig lægger den centrale fortælling sig parallelt med og – gennem romanens udvikling for så vidt – for læseren stadig tættere og tættere på Breivik-massakren i Oslo og på Utøya den 22. juli 2011.

Fem personer, herunder en niårig pige, bliver den 23. august 2008 fundet bestialsk myrdet i en hytte på fjeldet i Nordmarka uden for Oslo. En af de myrdede er den kendte og karismatiske leder af Arbejderpartiet Arve Storefjeld. En anden af de dræbte er hans voksne datter Gry. Hun var i en årrække kæreste med Daniel Nicolai Berge. Berge er den ene af romanens tre jæg-fortællerstemmer. Han, som i øvrigt på det seneste er

kommet i gang som novelleforfatter, fører i romanens sidste og det andet, nu sidende som fængslet og anklaget for mordene og massakren i Nordmarka.

Før ham hører vi landstingsdommeren og litteraturlæreren Peter Malm fortælle fra sit eget gode privilegerede alene-liv og fra forløbet frem til og med inddragelsen som ledende dommer i retssagen mod Berge.

I romanens første tredjedel tilhører forfatterstemmen den unge, succesfulde journalist og biografiforfatter Ine Wang. Hun står netop nu i sensommeren 2008 klar til sammen med sit forlag at udgive en biografi om den myrdede politiker fra Arbejderpartiet Arve Storefjeld. Ine Wang væjrer sig umiddelbart mod tanken, men kan alligevel ikke lade være med at tænke og føle: Hvilket heldigt sammenfald! Og sammen med forlagsfolkene: Sikke et forøget bogsalg, vi nu har i vente!

Sådan og på så mange andre måder udfolder romanen meget troværdigt, hvordan skamløsheden trænger sig på alene i kraft af optagetheden af hændelsen, af massakren, og mediernes idelige fortsatte beretning og svælgens heri.

I "BERGE" AF JAN KJÆRSTAD, hvor den unge Nicolai Berge, iklædt sit mærkelige, stilige farfaragtige tøj, tavst sidder i retten i Oslo anklaget for det brutale masse-mord – bliver det gennem romanen som sagt tydeligt og uundgåeligt at tænke på Berge som alias Breivik. Og i det hele taget tænke på Utøya-massakren den 22. juli 2011, og hvad der her dukkede op i norsk og nordeuropæisk historie af ufatteligt ondskab og terror.

Men ikke kun det. Kjærstad skriver sig tæt op ad Utøya og eftervirkningerne og reaktionerne herpå. Men han uddvider også billedet og gør det klart for læseren, hvor bredspektret ondskaben er. Hvor indfiltrerede vi alle er i den, og hvor skamløst og i virkeligheden ondt vi kommer til at handle, når vi totalt fokuserer på ondskaben som den i sig selv grad ondt handling hjemmehørende hos det særligt onde menneske.

Når vi taler monstret frem som udelukkende hørende hjemme i det andet enkeltstående og undtagelsesvise individ og dermed bliver endnu døvare for hver vores egen indre svinehunds ellers ret tydelige grynten. Samt med andre ord: Hvordan den sagmelkendte historie om syndeubukmentaliteten hører med, når vi selvretfærdige og blinde farer frem og – endda under godhedens og uskyldighedens maske – skamløst gør ondt.

ROMANEN "BERGE" har særdeles meget, og meget andet, at byde på. Romanen kan og skal ikke med sin handling yderligere udfoldes her (læs den selv). Men som det er en kendt kjærstadsk pointe således også her i "Berge", og lad det være kraftigt understreget: Der mangler fantasi og forestillingsevne. Som en af personerne siger det: "Fejlen ved os mennesker er, at vores imagination ikke slår til."

Ikke desto mindre er den en uhyre væsentlig del af det, der skal til for redde liv og menneskelig værdighed. Fantasi og forestillingsevne. Godt og grundigt varmet op. Som man sagde det på Grundtvigs tid: Indbildningskraften er

en absolut livsnødvendig del af det menneskelige og erkendelsen af, hvad det i verden vil sige at være et menneske.

Derfor skal der fortælles og digtes så godt som overhovedet muligt. Hvilket vil sige gennem fortællinger, der også river og slider i os.

SOM KAFKA SKRIVER det et sted: "Jeg tror, at vi burde læse den slags bøger, som sårer og gennembrøder os. En bog bør være hakken til vor indre frose sø."

Vi trænger konstant til ord og fortælling, der modsiger os i alle de kælnede og overfladiske udsagn, vi måske umiddelbart helst ville høre. Lukker os op og åbner os for den tale og det menneskesyn, som alle dage og aldeles umisteligt har ligget i bunden af kristendommen, nemlig at det at være menneske er at være en synder. Det vil sige en, der selv uhjælpeligt er vokset op til at gøre ondt, både villet og uvillet.

"Fri os fra det onde" kalder Sørine Gottfredsen sin seneste og meget anbefalingsværdige bog, kredsende omkring Luthers liv og lære med gode, stærke såvel indfald som udfald. En vedvarende påpejning af noget så umoderne som syndsbevidsthed som uomgængelig forudsætning for, at vi kan komme fri, ikke af det onde, men af en væsentlig del af den truende skamløshed, som altid vil indfinde sig, når vi ikke vil kendes ved skylden og skammen i hvert vores eget liv.

Netop her kommer nåden til. Den nåde, at skylden og skammen i mit eget liv kan fortælles med uden at få det sidste ord. Men vel at mærke netop kun ved at blive fortalt med.